

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 7 augusti 1914 kl. 5 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Ollas A. Ericsson, Eklund, Lyckholm, Bäckström, Rune, Jonsson i Hökhult, Elof Ljunggren, Danström*), Forssman, Bondeson, Berg i Staby, frih. Hermelin, Rundgren*), Hamrin, von Hofsten, Holmström och Uddenberg.

*) Ej deltagit i justeringen av betänkandet.

Genom en den 3 juli 1914 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 233, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat, nedan intaget förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905.

Härigenom förordnas, att 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 skola erhålla följande ändrade lydelse:

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 7 saml. 20 häft. (Nr 24.) 1

1 §.

1. Försäljning av brännvin delas i partihandel och detaljhandel. Med partihandel förstås försäljning till den, vilken äger tillverka brännvin eller innehar rättighet till detaljhandel därmed, så ock försäljning i belopp om minst 250 liter till den, som till avsalu bedriver rening av brännvin. All annan handel är detaljhandel. Sådan handel må äga rum antingen till avhämtning (utminuterung) eller till förtäring på stället (utskänkning).

2. Med brännvin — — — brännvin.

3. Utöver — — — stadgat.

4. Angående — — — av Kungl. Maj:t.

5. Angående de villkor, varunder den, som äger tillverka brännvin eller till avsalu bedriver rening därav, må i belopp, ej understigande 250 liter, för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov försälja sprit, innehållande minst 85 volymprocent alkohol, därom gäller vad Kungl. Maj:t förordnar.

3 §.

Vid utminuterung vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet en liter, och får vad sålt blivit icke i mindre belopp utlämnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något av det sålda förtäras på försäljningsstället.

5 §.

1. Ej — — — — detta mom.

2. Innehavare av rättighet till försäljning av brännvin må ej å annan ort än den, där han utövar sin försäljningsrättighet, mot efterkrav för köpeskillingen eller genom ombud till annan än innehavare av dylik försäljningsrättighet utlämna brännvin eller vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehavare av sådan rättighet till salu utbjuda brännvin eller upptaga beställningar därå.

6 §.

1. Rättighet — — — — utövande.

2. Detaljhandel — — — — stället.

3. Rättighet — — — — förmåles.

4. Apotekare må ej annorledes än som delägare eller styrelseledamot i bolag, som nyss är nämnt, tilldelas rättighet till detaljhandel

med brännvin. Sådant må dock å apotek säljas dels för medicinskt ändamål på behörig läkares recept, dels ock, därest det innehåller minst 85 volymprocent alkohol, efter skriftlig rekvisition till föreståndare för självständigt apotek; börande recept och rekvisition kvarlämnas och förvaras å det apotek, från vilket försäljningen sker.

I avseende å försäljning av sådana läkemedel, som innehålla brännvin, gäller vad medicinalförfattningarna föreskriva.

15 §.

1. Bolag — — — — — fördel.

2. Har bolag, i syfte att för personer, som missbruka brännvin, verksamt förhindra åtkomsten därav, vid utminutering anordnat noggrann kontroll till vilka personer och till vilken mängd försäljning i varje särskilt fall äger rum, må Kungl. Maj:t, på ansökan av bolaget, förordna, att kommun, där bolaget är bildat, samt, om så prövas nödigt, jämväl sådana därtill gränsande eller närbelägna kommuner, varest rätt till utminutering ej är upplåten, tillsvidare skola anses såsom bolagets kontrollområde beträffande de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Förordnande, som nu sagts, må ej meddelas, med mindre bolaget förbinder sig att, där någon hos bolaget anhåller att få inköpa viss varusort av brännvin, som av bolaget ej hålles i lager men inom riket förekommer i handeln, och till säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, söka till skäligt pris anskaffa varan, såvida utminutering till ifrågavarande person enligt de av bolaget tillämpade grunder må äga rum.

Till fastställt kontrollområde må innehavare av rätt till utminutering icke till annan än den, som äger rätt till detaljhandel, försända de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Över kontrollområdena skall hos kontrollstyrelsen föras särskild förteckning.

3. Vid utminutering må bolag icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort av brännvin, oavsett om större eller mindre myckenhet försäljes. Vad sålunda är stadgat äger dock ej tillämpning, då sprit, som innehåller minst 85 volymprocent alkohol, försäljes för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov.

Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande, utan samtycke

av kontrollstyrelsen, sedan stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet kommunalstämman avgivit yttrande.

Bolag må icke förhyra andra lägenheter än dem, vilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget självt utövar; icke ingå hyres- eller andra affärsavtal med enskilda styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta avlöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen av brännvin, vin eller malt-drycker eller utgå med viss del av vinsten.

4. Bolags — — — — — bolaget.
5. Bolags — — — — — kontrollstyrelsen.
6. Granskning — — — — — förordnat.
7. Revisorerna — — — — — säte.
8. Om — — — — — föreskrifter.
9. Bolag — — — — — utgång.

40 §.

Idkar någon detaljhandel med brännvin vid tillfälle, då försäljningsrätten ej får utövas, eller å annat ställe, än därtill uppgivet är,

eller förbryter sig någon mot vad i 5 § 2 mom. är stadgat om brännvins utlämnande eller utbudande till salu eller om upptagande av beställningar därå,

eller tillåter den, som icke är berättigad till utskänkning, att, då han genom utminutering säljer brännvin, något av det sålda på försäljningsstället förtäres eller avhämtas i mindre belopp, än han är berättigad föryttra,

eller försänder någon brännvin i strid mot stadgandet i 15 § 2 mom.,

eller förbryter sig den, som till detaljhandel med brännvin berättigad är, mot 29 § 3 eller 6 mom. eller mot 30 §,

böte första gången från och med trettio till och med sextio kronor samt andra gången från sextio till och med etthundratjugu kronor och vare dessutom andra gången sin rätt till detaljhandel förlustig.

Utövar den, som erhållit rättighet till utskänkning enligt 16 § 2 eller 3 mom., densamma annorledes än i dessa moment är medgivet eller utan att iakttaga de inskränkningar därvid, som i övrigt kunna hava blivit föreskrivna av Kungl. Maj:ts befallningshavande, vare underkastad enahanda ansvar, som nyss är sagt.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1914.

Till behandling i sammanhang med omförmälda proposition har utskottet företagit två till utskottet likaledes hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ernst Lindblad* och den andra inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg.

I den förra (I: 93) har hemställts, »att riksdagen behagade besluta följande ändrade lydelse av 3 § i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905:

Vid utminutering vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet $\frac{1}{3}$ -liter och får — — — på försäljningsstället.»

Herr Eriksson har i sin motion (II: 164) hemställt,

»1) att riksdagen måtte besluta en sådan förändrad lydelse av 3 § i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående försäljning av brännvin, att partihandlare icke må äga att försälja brännvin till annan än innehavare av detaljhandelsrättighet samt att nu stadgade minsta tillåtna försäljningsbelopp vid partihandel, 250 liter, må upphöra.

Om bifall även till av detta yrkande möjligen föranledda ändringar i andra delar av nämnda förordning framställes härmed yrkande.

Till vederbörande utskott hemställles vördsamt att föreslå de förändringar i förordningens lydelse, som ett bifall till detta yrkande medför.

2) Samtidigt hemställles, att den påyrkade förändrade lydelsen av nämnda förordning måtte träda i kraft redan under innevarande år på dag, som av Konungen bestämmes.»

Beträffande motiveringarna för förevarande förslag tillåter sig utskottet hänvisa dels till ovanberörda, vid propositionen i utdrag fogade statsrådsprotokoll dels ock till motionerna.

Enligt ovanberörda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen erinrat, att under senare tid vissa brännvinsförsäljningsbolag i fråga om utminutering av brännvin och andra spirituösa drycker uppställt olika slag av kontrollföreskrifter i syfte att bereda bolagen tillfälle att vinna och bevara kännedom om till vem de i varje särskilt fall sälja och myckenheten av det försålda.

Utskottet.

Det förslag till ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning, som genom förevarande proposition framlagts, avser att — i avvaktan på en fullständigt reformerad nykterhetslagstiftning, varom såväl genom proposition som i motionsväg framlagda förslag äro föremål för bevillningsutskottets prövning — undanröja vissa hinder, som med nu gällande lagstiftning mött vid utövandets från bolagens sida av en effektiv kontroll i angivna hänseenden.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att

de vunna erfarenheterna av det nya försäljningssystemet böra föranleda, att systemet av lagstiftaren ägnas allt stöd, som erfordras för dess effektiva tillämpning. Vad Kungl. Maj:t i sådant syfte här föreslagit har utskottet funnit sig kunna i huvudsak tillstyrka. I ett par hänseenden har utskottet dock funnit anledning att ifrågasätta ändring.

I 15 § 2 mom. angives enligt Kungl. Maj:ts förslag såsom förutsättning för anvisande åt bolag av kontrollområde, att bolaget »i syfte att för personer, som missbruka brännvin, verksamt förhindra åtkomsten därav vid utminutering anordnat noggrann kontroll till vilka personer och till vilken mängd försäljning i varje särskilt fall äger rum». Det synes utskottet vara tillräckligt att såsom förutsättning fordra, att bolaget vid utminuteringen anordnat särskild kontroll i ifrågavarande syften.

Vidare har i samma författningsrum föreslagits, att det skulle ankomma på bolaget att ingiva ansökan om anvisande av kontrollområde. Enahanda befogenhet torde böra tillerkännas stadsfullmäktige eller kommunalstämma i den kommun, där bolaget utövar sin verksamhet.

I fråga om de bägge ovan omförmälda motionerna har utskottet att anföra följande.

Vad Kungl. Maj:t i 1 § föreslagit fyller syftet med herr Erikssons motion.

Såsom utskottet ovan angivit äro de av Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagna ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen föranledda av vissa svårigheter, som yppat sig vid genomförandet av en effektiv försäljningskontroll. Den genom herr Lindblads motion framförda frågan om sänkning av minimikvantiteten vid försäljning av brännvin ligger alldeles utom den sålunda bestämda ramen för den nu föreslagna lagstiftningen och synes böra upptagas till behandling i samband med det pågående arbetet i syfte av en i det hela reformerad nykterhetslagstiftning. Ur nu angivna synpunkt har utskottet, utan att närmare ingå på den föreslagna ändrade bestämmelsens betydelse ur nykterhetssynpunkt, ansett densamma icke böra i förevarande sammanhang genomföras.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen må, med avslag å herr Ernst Lindblads förenämnda motion, I: 93, antaga Kungl. Maj:ts ovan införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905, dock att 15 § 2 mom. skall erhålla följande lydelse:

15 §.

2. Har bolag vid utminuterung av brännvin anordnat särskild kontroll till vilka personer och till vilken mängd försäljning i varje särskilt fall må äga rum, äger Kungl. Maj:t, på ansökan av bolaget eller stadsfullmäktige eller kommunalstämma i den kommun, där bolaget utövar sin verksamhet, förordna, att kommun, där bolaget är bildat, samt, om så prövas nödigt, jämväl sådana därtill gränsande eller närbelägna kommuner, varest rätt till utminuterung ej är upplåten, tillsvldare skola anses såsom bolagets kontrollområde beträffande de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Förordnande, som nu sagts, må ej meddelas, med mindre bolaget förbinder sig att, där någon hos bolaget anhåller att få inköpa viss varusort av brännvin, som av bolaget ej hålles i lager men inom riket förekommer i handeln, och till säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, söka till skäligt pris anskaffa varan, såvida utminuterung till ifrågavarande person enligt de av bolaget tillämpade grunder må äga rum.

Till fastställt kontrollområde må innehavare av rätt till utminuterung icke till annan än den, som äger rätt till detaljhandel, försända de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Över kontrollområdena skall hos kontrollstyrelsen föras särskild förteckning.

2) att herr Erikssons i Grängesberg ovan omfördälda motion, II:164, må anses besvarad med vad utskottet under punkt 1) hemställt.

Stockholm den 7 augusti 1914.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation:

av herrar *Lyckholm, Forssman, Bondeson* och *von Hofsten*, vilka anförde:

Genom kungl. förordningen den 29 maj 1885 sattes minsta tillåtna försäljningsbelopp vid minuthandel av brännvin till en liter. Därvid har sedermera fått förbliva.

I den kungl. proposition, som föranledde 1905 års ännu gällande brännvinsförsäljningsförordning, hade emellertid Kungl. Maj:ts föreslagit, att utminuteringsminimum skulle sänkas till en halv liter. Första kammaren biföll Kungl. Maj:ts förslag, men andra kammaren beslöt litergränsens bibehållande. Vid sammanjämkningen beslöt riksdagen i denna punkt i överensstämmelse med andra kammarens mening.

Uti de yttranden, som till nykterhetskommittén avgivits med anledning av dess förfrågan om brister i gällande brännvinsförsäljningsförordning, hava icke mindre än tolv länsstyrelser ansett litergränsen vara mera till skada än till gagn för nykterheten, enär den ofta föranleder till större inköp än som önskas. Jämväl de, som av sparsamhetskäl eller av annan grund ej vilja köpa en hel liter, kunna tvingas att köpa en sådan. Många köpare kunna icke hålla måttan, utan förtära alltsammans på en gång. Höjda arbetslöner, varigenom inköpspriset för en liter brännvin endast motsvarar en bråkdel av en grovarbetares daglön, hindra numera icke heller inköpet av denna minsta tillåtna kvantitet. Den högre gränsen minskar visserligen möjligheten för ett fåtal personer att åtkomma spritdrycker, men för det stora flertalet ökar den frestelsen och farorna i hög grad. Literbestämmelsen föranleder därjämte så kallad salning i större omfattning, än som med en lägre minimigräns säkerligen skulle hava blivit fallet.

Anförda skäl för litergränsens sänkning, vilka av oss anses fullt vägande, torde hava föranlett nykterhetskommittén att i 81 § av sitt förslag till förordning angående försäljning av rysdrycker stadga: »rusdrycker må ej utminuterar i mindre myckenhet än $\frac{1}{3}$ liter».

I anslutning härtill återfinnes i § 5 i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 242 fogade förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker följande stadgande: »Alkoholhaltiga drycker må ej utminuterar i mindre myckenhet än $\frac{3}{10}$ liter».

I propositionen nr 233, innefattande förslag till sådana ändringar i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning, vilka enligt finansministerns uppfattning »äro av beskaffenhet att kräva en omedelbar lösning», ifrågasättes emellertid ingen ändring i minimigränsen; detta framgår av lydelsen av förslaget 3 §: »Vid utminuterung vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet en liter, och får vad sålt blivit icke i mindre belopp utlämnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något av det sålda förtäras på försäljningsstället».

Enligt vårt förmenande borde finansministern i sistberörda förslag till ändring av brännvinsförsäljningsförordningen upptagit samma bestämmelse om minimigräns för brännvin som i det författningsförslag, vilket bifogats propositionen nr 242. Bägge författningsförslagen äro säkerligen avsedda att verka till folknykterhetens fromma, låt vara att det ena föreslås att träda i kraft den 1 oktober 1914 och det andra den 1 januari 1921. Men om man i nykterhetens intresse kan föreslå en sänkning från en liter till tre tiondels liter av minimigränsen för utminuterung av brännvin att gälla från den 1 januari 1921, bör man på lika goda skäl kunna föreslå, att detta stadgande skall träda i kraft den 1 nästa oktober.

På grund av vad sålunda blivit anfört få vi föreslå,

att riksdagen behagade besluta följande ändrade lydelse av 3 § i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905:

»Vid utminuterung vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet tre tiondels liter, och får vad sålt — — — — försäljningsstället».